

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2022.2.22>

SKANDALE MEDIALNE JAKO TRIGER GLOBALNEGO DYSKURSU ANTYKORUPCYJNEGO

Violeta Pokhodieieva

aspirantka Katedry Teorii Politycznych

Narodowego Uniwersytetu „Odeska Akademia Prawnicza” (Odessa, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0002-8003-7465

e-mail: viljavilja2@gmail.com

Adnotacja. Artykuł ma na celu zdefiniowanie skandali medialnych jako trygerów tworzenia globalnego dyskursu antykorupcyjnego. Skandale medialne, które stały się przedmiotem tego badania, miały jedną wspólną cechę. Przyczyniły się do powstania globalnego dyskursu antykorupcyjnego wspólnego z krajami tak różnymi, jak Stany Zjednoczone Ameryki i Republika Francuska, Meksykańskie Stany Zjednoczone, Republika Indii i tym podobne. Pojawiające się w okresie od drugiej połowy XX wieku i pierwszych dekad XX wieku, antykorupcyjne skandale medialne szybko rozprzestrzeniły się po świecie i stały się publiczne w wymiarze globalnym.

W artykule omówiono zjawisko mediaskandalu w warunkach współczesnej polityki mediatyzowanej. Ważne jest, aby wziąć pod uwagę skandal medialny w dziedzinie korupcji politycznej, ponieważ tam nabiera szerokiego rezonansu, co w przyszłości prowadzi do powstania globalnego dyskursu antykorupcyjnego. Media odgrywają szczególną rolę w kształtowaniu świadomości antykorupcyjnej obywateli i mają duży wpływ na regulację procesów politycznych na poziomie regionalnym, krajowym i globalnym.

Słowa kluczowe: dyskurs antykorupcyjny, skandale medialne, korupcja polityczna, Watergate, Pemexgate, Ibiza Gate, Penelopagate.

MEDIA SCANDALS AS A TRIGGER OF GLOBAL ANTI-CORRUPTION DISCOURSE

Violeta Pokhodieieva

PhD Student at Political Theories Department

National University “Odesa Law Academy” (Odessa, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0002-8003-7465

e-mail: viljavilja2@gmail.com

Abstract. The article aims to identify media scandals as triggers for the formation of global anti-corruption discourse. The media scandals that became the subject of this study had one thing in common. They have contributed to the formation of a global anti-corruption discourse common to such diverse countries as the United States and the French Republic, the United Mexican States and the Republic of India, etc.

The article examines the phenomenon of media scandal in the context of modern mediatized politics. It is important to consider the media scandal in the field of political corruption, because there it acquires the greatest resonance, which in the future leads to the formation of a global anti-corruption discourse. The media play a special role in shaping the anti-corruption consciousness of citizens, and have a great influence on the regulation of political processes at the regional, national and global levels.

Key words: anti-corruption discourse, media scandals, political corruption, Watergate, Pemexgate, Ibiza Gate, Penelopegate.

МЕДІА-СКАНДАЛИ ЯК ТРИГЕР ГЛОБАЛЬНОГО АНТИКОРУПЦІЙНОГО ДИСКУРСУ

Віолета Походєєва

аспірантка кафедри політичних теорій

Національного університету «Одеська юридична академія» (Одеса, Україна)

ORCID ID: 0000-0002-8003-7465

e-mail: viljavilja2@gmail.com

Анотація. Стаття спрямована на визначення медіа-скандалів як тригерів формування глобального антикорупційного дискурсу. Медіа-скандали, які стали предметом даного дослідження, мали одну спільну рису. Вони сприяли формуванню глобального антикорупційного дискурсу, спільного для таких різних країн, як Сполучені Штати Америки та Французька республіка, Мексиканські Сполучені Штати, Республіка Індія, тощо. Виникаючи у період з другої половини XX століття та перші десятиліття XXI століття, антикорупційні медіа-скандали швидко поширювались світом та ставали надбанням громадськості у глобальному вимірі.

У статті розглядається феномен медіа-скандалу в умовах сучасної медіатизованої політики. Важливим є розглядати медіа-скандал саме у сфері політичної корупції, адже там він набуває найбільшого резонансу, що в майбутньому призводить до формування глобального антикорупційного дискурсу. Медіа відіграють особливу роль у формуванні антикорупційної свідомості громадян та мають великий вплив на регулювання політичних процесів на регіональному, національному та глобальному рівнях.

Ключові слова: антикорупційний дискурс, медіа-скандали, політична корупція, Вотегрейт, Пемексгейт, Ібіца-гейт, Пенелопагейт.

Вступ. Технологічний прогрес спростив для громадян пошук інформації, включаючи детальну інформацію про основні політичні проблеми. У процесі взаємодії інститутів публічної влади та громадянського суспільства визначається простір проблем, які потребують суспільної уваги та пошуку оптимального рішення. Усі ці досягнення створюють як проблеми, так і можливості для окремих осіб та урядів. Чим більше інформації легкодоступно, тим ширшим є розповсюдження медіа-скандалів, і вплив на громадян є значним.

Поняття «тригер» (від англ. Trigger – спусковий гачок) – це психологічний термін, що означає автоматичну реакцію людського мозку на подразник будь-якого типу. Таким подразником може виступати ситуація, дія, звук, текст і навіть картинка. Тригери працюють на підсвідомому рівні, вони вводять людину в певний стан, викликають конкретні емоції – від радості до гніву, від страху і подиву до жадібності і нестримного бажання» (Тригери в маркетингу та продажах: що це таке і як їх використовувати, 2018).

Ми живемо в суспільстві, де скандали спалахують практично щодня, в різних сферах суспільства. Політичний та корупційний скандал, мабуть, привертає найбільшу увагу як у масмедіа, так і у громадськості. Роль медіа є центральною в усіх аспектах, оскільки їх повідомлення є передумовою для перетворення інформації у скандал. Луман Н. зазначав, що «інформація має бути новою і, бажано, несподіваною; перевага надається конфліктній інформації, яка породжує напруженість; увагу привертає порушення норм (правових, етичних), які медіа репрезентують у вигляді скандалів; до цього додаються моральні оцінки, за допомогою яких медіа виконують функцію зі збереження та відтворення моралі; водночас увага приділяється діям (та чинним персонам), а не мотивам і причинам вчинків» (Луман, 2010).

Масмедіа конструюють сферу інформації і думок громадськості, контролюють умови їхнього розповсюдження, обміну та впливу. Медіа-скандал стає потужним засобом розподілу та перерозподілу влади.

Мета та завдання дослідження. Мета полягає в дослідженні медіа-скандалів як тригерів формування глобального антикорупційного дискурсу. Розглянуто специфіку впливу політичних, корупційних медіа-скандалів на формування глобального антикорупційного дискурсу, спільного для наданих у дослідженні країн.

Для дослідження зарубіжних медіа-скандалів та їх впливу на запобігання корупції використовувались інституціональний та компаративний методи, також метод аналізу статичних даних.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Науковим надбанням, що становлять теоретико-методологічний фундамент дослідження зарубіжних медіа-скандалів, їх впливу на корупцію, досвід країн, є праці Аттара Р., Бісваса А., Брент-Бозел Л., Кушнар'єв І., Луман Н., Найт Дж., Тамаййо Р.

Результати та дискусії. Аналіз міжнародного досвіду запобігання корупції свідчить про те, що за сучасних умов її прояви стали тими чинниками, що створюють реальну загрозу національній безпеці та демократичному розвитку багатьох країн світу, негативно впливають на всі сторони суспільного життя.

Демократичний режим, відкритість масмедіа, розвинене громадянське суспільство гарантують свободу від корупції, зокрема забезпечують більше можливостей для її запобігання. А прозорість та чесність масмедіа дозволяє контролювати державні процеси.

Політичні медіа-скандали дуже часто призводять до ескалації політичної ситуації, різних форм політичних перемовин, дебатів, відставок, підривають рейтинги та підтримку політичних інститутів. Серед міжнародних медіа-скандалів, пов'язаних із антикорупційними дискурсами, слід зупинитись на: Вотер-гейт (1972 рік), Пемекс-гейт (2000 рік), Іран-гейт (2003), Чоппер-гейт (2013 рік), Емейл-гейт (2015 рік), Пенелопа-гейт (2017), Ібіца-гейт (2021 рік). Тобто корупційні медіа-скандали стали топовою темою в обговоренні світових новин.

Слово «гейт» (від англ. gate – ворота) – частина складних слів для позначення публічних скандалів. Походить від назви готелю Вотергейту, де відбувся скандал, який призвів до відставки президента Ніксона» (Петренчук, 2012). У західній термінології «гейт» вживається, щоб позначити існування скандалу, особливо політичного. Цей термін може означати «неетичну поведінку та приховування».

Протистояння масмедіа та влади – звичне явище для багатьох країн світу, але воно має реалізовуватись за певних правил. Зокрема, у процесі формування антикорупційного дискурсу інтереси, бачення та реакція влади дуже часто працюють у зменшенні політичних скандалів. Певна річ, представники публічної влади не повинні контролювати процес створення новин та розповсюдження інформації. Водночас масмедіа в намаганні підвищити рейтинг чи відпрацювати політичне замовлення можуть вдаватись до дезінформації чи перебільшенні інформації. Часто це можна спостерігати у період виборчих програм. Вплив масмедіа на громадськість – значний. Вони можуть як підвищити рейтинги політичних кандидатів, так і значно знизити довіру громадськості до політичних акторів.

Варто зупинитись на міжнародних медіа-скандалах та виявити їх вплив на політичних акторів, уряд чи державу. Зазначити закономірності, які присутні на різних континентах та що в більшості притаманні саме цій території.

«Американці вважають, що бути правильно проінформованими громадянами сьогодні стає дедалі важче. Від 58% до 38% американців кажуть, що сьогодні важче бути поінформованим через велику кількість доступної інформації та джерел новин» (Night, 2018).

В Америці у місті Вашингтон вибухнув «Вотергейтський» скандал, що призвів до відставки в 1974 р. тодішнього президента Ніксона. У ході розслідування з'ясувалося: американські корпорації переводили величезні суми грошей в нелегальні фонди для проведення політичних кампаній Республіканської партії. Підкомітет сенату щодо транснаціональних корпорацій почав проводити аналіз зарубіжної діяльності

американських холдингів і швидко розкрив величезну мережеву схему міжнародних хабарів. «Засоби масової інформації відіграли важливу роль у розголошенні скандалу та розповсюдженні його серед громадськості. Репортерам та масмедіа приписують «повалення» президента. 8 серпня 1974 р. Ніксон оголосив про свою відставку, став першим президентом США, який це зробив» (Attar, 2020).

Емейл-гейт – скандал, який розгорівся у 2015 році, щодо обвинувачень в порушенні федеральних правил безпеки і прозорості: Хілларі Клінтон таємно використовувала особистий обліковий запис електронної пошти, прив'язану до сервера, який був куплений під псевдонімом і встановлений в її підвалі в Нью-Йорку. Гілларі Клінтон не користувалася службовою електронною поштою під час роботи в Держдепі. «Після скандалу експерти повідомили, що проблеми з електронною поштою завдають шкоди Гілларі. Передвиборчі опитування показували, що рейтинг її прихильності впав до 53 відсотків. Більше половини опитаних сказали, що цей скандал – «серйозна проблема» для Сполучених Штатів загалом (Brent Bozell, 2015).

Пемекс-гейт відбувся у Мексиці у 2000 році скандал за участі державної нафтової компанії Pemex у Мексиці, кошти якої було використано для підтримки політичної кампанії кандидатом у президенти від Інституційно-революційної партії. Названо на честь державного нафтового гіганта Petroleos Mexicanos, або «Пемекс», передбачає направлення коштів компанії на суму 170 мільйонів доларів на невдалу президентську кампанію Інституційно-революційної партії 2000-го року. «Національна преса оприлюднила серію нотаток з цього приводу, де детально розповідалося, що цифра вилучених ресурсів Pemex досягла 1,4 мільярда песо, значна частина яких мала б бути призначена для фінансування кампанії президентства. Скандал поширився блискавично» (Tamayo, 2006)

«Передвиборча програма» в Америці майже завжди характеризується корупційними скандальними матеріалами в масмедіа, які кардинально міняють результат виборів. Медіа допомагає сподобатись аудиторії, сформувати позитивну думку щодо іміджу та статусу політичного актора. На протипагу масмедіа відіграє центральну роль у скандалізації певних подій, що суттєвим чином впливає на сприйняття аудиторією інформації не через аналітичне розуміння, а через емоційну передачу подій з метою суспільного розчарування щодо інституту влади тощо.

Цікавим буде прослідкувати роль медіа-скандалів та їх вплив на запобігання корупції в Європі. У 2021 році Колишній віце-канцлер Австрії визнаний винним в корупції, скандал увійшов в топ шпальт новин під назвою Ібца-гейт. Переступив закон Хайнц-Крістіан Штрахе. Як повідомили журналісти, корупційний скандал розгорівся на основі фінансового жертвування в виборчу кампанію Штрахе в обмін на пільги та державні контракти. Сталось все напередодні парламентських виборів 2017 року. Правляча коаліція консерваторів та вкрай правих, створена у грудні 2017 року, фактично розпалася. Як покарання колишній віце-канцлер отримав 15 місяців позбавлення волі умовно, проте його партія втратила лише незначну кількість голосів на виборах до Європарламенту.

«Індекс сприйняття корупції (CPI) в 2021 році показує, що рівень корупції в усьому світі знизився. Мінімальний рівень корупції показують країни західної Європи. На перших місцях – Данія та Фінляндія. Україна в рейтингу зменшилась в порівнянні з попередніми роками, та перебуває на 122 місці серед 180-ти країн» (Corruption perception index, 2021).

Проте у 2003 у Фінляндії прогрімив масштабний корупційний скандал, який іменували «Ірак-гейт». Прем'єр-міністр Фінляндії йде у відставку через витік документів щодо Іраку. Фінський скандал пов'язаний із витіком секретних документів. Події призвели до відставки прем'єра та повалення уряду. Документи стосувалися ходу переговорів колишнього фінського прем'єр-міністра з президентом США Джорджем Бушем про позицію Гельсінкі в майбутньої військової операції США в Іраку. За інформацією медіа, згідно із цими документами Фінляндія проявила готовність брати участь у післявоєнних миротворчих діях міжнародних сил. У цей момент Гельсінкі заявляв, що військова акція проти Багдада можлива тільки за рішенням ООН.

Цікавим буде розглянути Французький медіа-скандал, який іменується «Пенелопа-гейт». Одрокнення про те, що кандидат у президенти Франції Франсуа Фійон офіційно заявив свою дружину Пенелопу в ролі помічника, коли був політиком, але це була фіктивна робота, на якій вона ніколи не працювала, але, тим не менш, заробила понад 1 мільйон євро у вигляді державної зарплати. Скандал вибухнув взимку 2017 року у розпал виборчої кампанії.

«У той момент Фійон вважався лідером президентської гонки, але медіа-скандал серйозно позначився на його рейтингу. Після цього результати опублікували масмедіа Франції: виявляється, фаворит передвиборчої гонки Франсуа Фійон не ввійшов до другого туру президентських виборів» (Penelopagate może kosztować Fillona prezydenturę, 2017).

Специфіка, притаманна корупційним медіа-скандалам у Європі, характеризується гучною критикою роботи уряду, що тим самим призводить до відставок чиновників чи зміною правлячої верхівки влади. Медіа-скандали мають особистісний характер та спрямовані в основному на конкретного актора, його політичну діяльність чи уряд. Найчастішими є проблеми, пов'язані зі питаннями доброчесності чиновників, політиків, механізмами запобігання корупції у політиці.

Незважаючи на величезні соціально-економічні та політичні відмінності, корупція залишається однією з ключових проблем у всій Азії.

«Результати показують, що майже троє з чотирьох жителів Азії вважають, що корупція є великою проблемою на їх континенті. В опитуванні також досліджено, що майже кожна п'ята особа, яка отримувала доступ до державних послуг, таких як охорона здоров'я, давала хабар протягом року. Це приблизно 836 мільйонів

громадян у 17 опитаних країнах. Корупція на виборах також поширена. Багатьом людям пропонують грошову винагороду в обмін на голоси національних регіональних виборів. 38% громадян Азії вважають, що корупція зростає, ще 28% вважають, що вона залишилася на тому ж рівні» (How does corruption shape Asia, 2020).

Парламентське розслідування в Індії з питань хабарництва і корупції за участю декількох високопоставлених осіб і виробників вертольотів AgustaWestland у зв'язку з купівлею нового парку вертольотів. Індія втягнута в скандал «Чоппер-гейт», де платили хабарі за закупівлю 12 гелікоптерів для перевезення дуже важливих особистостей. Контракт був укладений на 556 мільйонів євро, з яких 5-10 відсотків було використано для виплат корумпованим чиновникам та політикам.

Корупція серйозно перешкоджає зменшенню бідності в азіатських країнах, що розвиваються. «Близько 320 мільйонів людей в Азії живуть в умовах абсолютної бідності. Близько 30 відсотків цих бідняків – з Південної Азії, а близько 25 відсотків – з Південно-східної Азії» (Biswas, 2016).

У Китаї протягом останніх п'яти років за корупцію покарані 1,34 мільйона чиновників правлячої партії. «Китай як держава має тисячолітню традицію привілейованої бюрократії, і це гальмує появу ефективних демократичних антикорупційних механізмів» (Кушнарьов, 2018)

У Китаї стратили колишнього голову ради директорів державної компанії з управління активами. До смертної кари та конфіскації майна чиновника засудили за корупцію, розкрадання бюджетних коштів, зловживання службовим становищем та двоєженство. Хабарі Лай також отримували в обмін на допомогу в просуванні по службі та при переході на іншу роботу.

Корупційні медіа-скандали на Азійському континенті набувають певної специфіки. «Монополія на владу в руках однієї партії, тенденція до зосередження повноважень в руках одного лідера, ідеологічний контроль за медіа, відсутність незалежних від влади механізмів громадського контролю за діями партійних і державних органів. Ці та інші чинники істотно перешкоджають ефективному викоріненню політичної корупції у Азіатських країнах. Політична корупція, яка часто має клановий чи сімейний характер, є головною причиною поглиблення кризи довіри до політичних інститутів. Зумовлює зневірення азіатів до національних політичних інститутів» (Kushnarov, 2017). Приналежність масмедіа клановій верхівці фактично унеможливує запобігання корупції за допомогою медіаресурсів та громадського контролю. Чітка ієрархія підпорядковує громадськість на свій лад, з одного боку, створюючи жорсткі санкції корупційним правопорушникам, а з іншого – позбавляючи себе допомоги зі сторони громадськості. Тим самим забезпечуються все нові та нові висвітлення корупційних схем у провладних масмедіа.

Висновки. Корупційні скандали можуть негативно вплинути на рівень довіри громадян до політиків чи уряду. Було досліджено зарубіжні медіа-скандали та їх впливу на запобігання корупції у світі. Розглянуто специфіку регіонів та їх особливості у політичних, корупційних медіа-скандалах. У дослідженні розглянуто суспільно-вагоме явище скандалу в умовах сучасної інформаційної політики. Важливим було вивчити медіа-скандал через призму корупції, адже саме він набуває найбільшого розголосу, що в майбутньому впливає на формування антикорупційного дискурсу. Сформовано твердження, що медіа-скандали допомагають запобігти корупції чи навіть побороти її. Досліджено вплив політичних, корупційних скандалів на довіру до уряду, політичних акторів чи системи та на сприйняття корупції в цілому на базі зарубіжних медіа-скандалів. Проаналізовано скандал у діяльності масмедіа як засіб впливу на аудиторію та явище, що викликає інтерес до діяльності медіа. Варто зазначити, що розгортання корупційного скандалу має значний вплив на довіру до політиків та на сприйняття корупції.

Список використаних джерел:

1. Луман Н. «Реальність мас-медіа». *Академія укр. преси*. 2010. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Luman_Niklas/Realnist_mas-media.pdf.
2. «Тригери в маркетингу та продажах: що це таке і як їх використовувати». 2018. AG MARKETING TEAM. URL: <https://ag.marketing/blog/trigery-v-marketingu-ta-prodazhah/>.
3. Петренчук Б. «Мислово – словник сленгу та сучасної української мови». 2012. URL: <http://myslovo.com/?dictionary=%D0%B3%D0%B5%D0%B9%D1%82>.
4. Night J. 2018. «American views: Trust, media and democracy». URL: <https://knightfoundation.org/reports/american-views-trust-media-and-democracy/>.
5. Attar R. «Your guide to the Watergate scandal that brought down President Richard Nixon». *History extra*. 2020. URL: <https://www.historyextra.com/period/20th-century/brief-guide-watergate-scandal-president-nixon-what-happened/>.
6. Brent Bozell L. «Are Networks Going to Bury Emailgate?». *Cncnews*. 2015. URL: <https://cnsnews.com/commentary/l-brent-bozell-iii/are-networks-going-bury-emailgate>.
7. Tamayo R. «Financiamiento político ilegal Pemexgate y Amigos de Fox». *Nexos*. 2006. URL: <https://www.nexos.com.mx/?p=11863>.
8. «Corruption Perception Index». 2021. *Transparency international*. URL: <https://www.transparency.org/en/cpi/2021>.
9. «Penelopagate» może kosztować Fillona prezydenturę. 2017. *TVPinfo*. URL: <https://www.tvp.info/28882916/penelopagate-moze-kosztowac-fillona-prezydenture>.
10. «How does corruption shape Asia?». 2020. *Transparency international*. URL: <https://www.transparency.org/en/news/how-does-corruption-shape-asia>.
11. Biswas A. 2016. «Corruption, Economic Development and Poverty Alleviation». *The Diplomat*. URL: <https://thediplomat.com/2016/05/corruption-economic-development-and-poverty-alleviation/>.

12. Кушнар'ов І «Політична корупція в азієських державах: національні контрасти форм і методів боротьби». *Юридична думка*. 2018.
13. Kushnarov I. 2017. «Asian states in fight against political corruption: experience of Singapore, Hong Kong and China and post-Soviet central-Asian states. *Ev. Politicka Pravnı Diskurz*: 152.

References:

1. Luman N. (2010) Realist mas-media [The reality of the media]. *Akademiia ukr. presy*. DOI: https://shron1.chtyvo.org.ua/Luman_Niklas/Realist_mas-media.pdf [in Ukrainian].
2. Tryhery v marketynhu ta prodazhakh: shcho tse take i yak yikh vykorystovuvaty [Triggers in marketing and sales: what they are and how to use them]. (2018). *AG MARKETING TEAM*. DOI: <https://ag.marketing/blog/trigeri-v-marketingu-ta-prodazhah/> [in Ukrainian].
3. Petrenchuk B., (2012) Myslovo – slovnyk slenhu ta suchasnoi ukrainskoi movy [Myslovo is a dictionary of slang and modern Ukrainian language]. DOI: <http://myslovo.com/?dictionary=%D0%B3%D0%B5%D0%B9%D1%82> [in Ukrainian].
4. Night J. (2018) American views: Trust, media and democracy. DOI: <https://knightfoundation.org/reports/american-views-trust-media-and-democracy/> [in English].
5. Attar R. (2020) Your guide to the Watergate scandal that brought down President Richard Nixon. *History extra* DOI: <https://www.historyextra.com/period/20th-century/brief-guide-watergate-scandal-president-nixon-what-happened/> [in English].
6. Brent Bozell L. (2015) Are Networks Going to Bury Emailgate? *Cncnews*. DOI: <https://cnsnews.com/commentary/1-brent-bozell-iii-are-networks-going-bury-emailgate> [in English].
7. Tamayo R. (2006) Financiamiento político ilegal Pemexgate y Amigos de Fox. *Nexos*. DOI: <https://www.nexos.com.mx/?p=11863> [in English].
8. Corruption Perception Index. (2021) *Transparency international*. DOI: <https://www.transparency.org/en/cpi/2021> [in English].
9. Penelopagate moze kosztowac Fillona prezydenture. (2017) *TVPinfo*. DOI: <https://www.tvp.info/28882916/penelopagate-moze-kosztowac-fillona-prezydenture> [in English].
10. How does corruption shape Asia? (2020) *Transparency international*. DOI: <https://www.transparency.org/en/news/how-does-corruption-shape-asia> [in English].
11. Biswas A. (2016) Corruption, Economic Development and Poverty Alleviation. *The Diplomat*. DOI: <https://thediplomat.com/2016/05/corruption-economic-development-and-poverty-alleviation/> [in English].
12. Kushnarov I. (2018) Politychna koruptsiia v aziiskykh derzhavakh: natsionalni kontrasty form i metodiv borotby [Political corruption in Asian countries: national contrasts of forms and methods of struggle]. *Yurydychna dumka*: 127 [in Ukrainian].
13. Kushnarov I. (2017) Asian states in fight against political corruption: experience of Singapore, Hong Kong and China and post-Soviet central-Asian states. *Ev. Politicka Pravnı Diskurz*: 152 [in English].